

Utfordring 1.1 og 1.2

Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi.

Kandidatnummer 13, SOK-2008, Høst 2023

15-09-2023

Innholdsliste

Innledning	1
Utfordring 1.1 Familiepolitikk	2
Empiriske kjønnsforskjeller i valg av arbeidstimer for menn og kvinner	2
Sammenhengen mellom lengde på betalt foreldrepermisjon og yrkesdeltakelse blant kvinner	7
Hvorfor høy yrkesdeltakelse blant norske kvinner og høye barnetall er viktig for den nordiske modellen	10
Utfordring 1.2	11
Sammenhengen mellom andelen av egenbetalinger og helsetjenesteforbruk pr. innbygger	11
Hvordan økt egenbetaling påvirker helsetjenesteforbruk og øker effektiviteten	12
Fordelingseffekter av økte egenandeler	12
Appendix	12
Referanser	13

Innledning

Gjennom det siste århundret har samfunnet vi lever i gått gjennom store forandringer for hvordan vi fungerer. Vi har gått fra et samfunn som for nøyaktig 100 år siden nettopp hadde opplevd den første store verdenskrigen, paripolitikk, deflasjonen og andre store endringer hvor fagforeninger blir etablert og man levde i et samfunn hvor kvinnens rolle var å være hjemme, mens mannen dro ut for å fiske eller jobbe i fabrikk et cetera. Det er også her den første delen av den nordiske modellen blir etablert som heter trepartssamarbeidet. Direkte forklart er dette

samarbeidet mellom arbeidsgiver, arbeidstaker, fagforeninger og staten, hvor disse forhandler lønnsvilkår og eventuelt streik hvis de blir uenige.

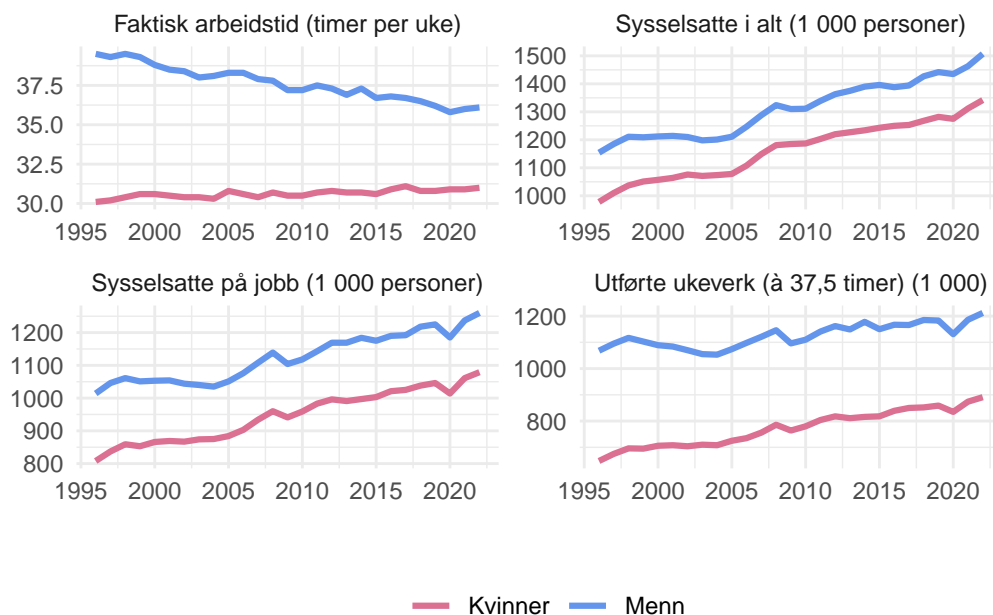
Spol frem 100 år og etter vi etablerte organisert arbeidsliv (trepertssamarbeidet) har dette vært starten på et drastisk endret samfunn. Vi har laget oss en velferdsmodell som virker simpelt forklart som et tannhjul, og for at vi videre skal nyte velferden av at det fortsetter å gå rundt må vi som et samfunn gjøre det vi kan for at det ikke skal stikkes kjepper i tannhjulet. Før vi går videre er det greit å vite kort fortalt så lever den nordiske modellen vi har idag på grunn av at arbeidsstyrken (de i samfunnet vårt som arbeider) går på jobb, får en inntekt, og progressivt skattes for hvor stor inntekten er. Den andre inntekten som kommer inn til velferdsmodellen er via avgifter som vi pålegger samfunnet vi lever i, for eksempel siden det er en kostnad tilknyttet å kjøpe tobakk så legges det på en avgift som indirekte hjelper personen med helseutgifter ikke nå, men i fremtiden når han eksempelvis får lungekreft. Videre gjennom økonomisk styring bestemmer vi hvordan pengene skal fordeles gjennom subsidier til markedene som opplever størst svikt på grunn av at markedene selv ikke klarer finne likevekt, eller er lite hensiktsmessig å investere i et cetera. (Skriv bedre)

Utfordring 1.1 Familiepolitikk

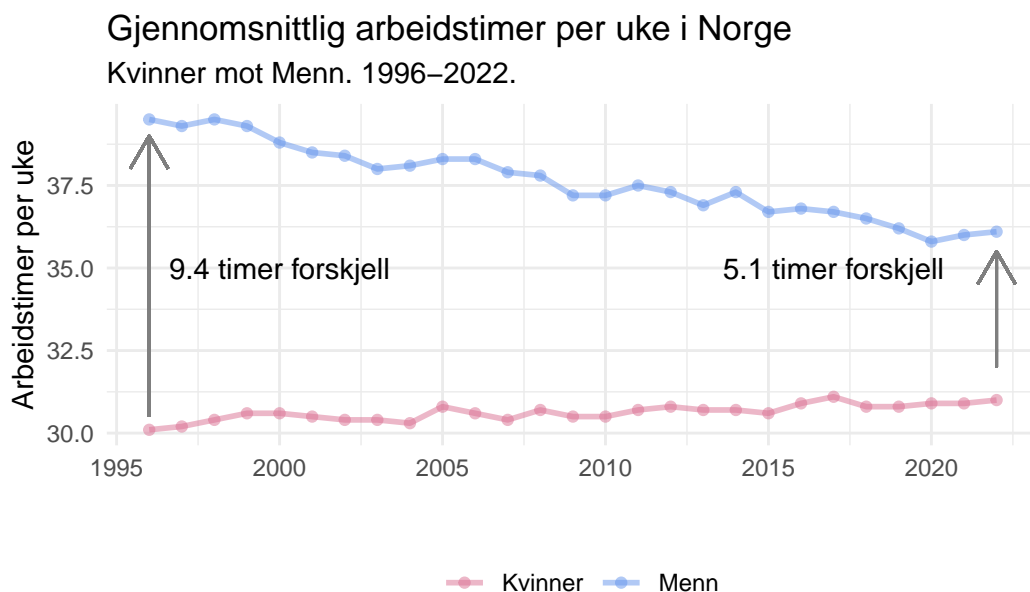
Empiriske kjønnsforskjeller i valg av arbeidstimer for menn og kvinner

Familiepolitikken er viktig for fremtiden til den nordiske modellen, og de to viktigste punktene er hvordan vi som et samfunn skal klare å produsere nok barn, men samtidig klare passe på våre barn mens vi raskest mulig kommer tilbake ut i arbeidslivet.

I tabell 04544 ser vi forskjellen mellom en gjennomsnittlig arbeidsuke for kvinner og menn fra 1996 til 2022. Som figuren viser så har vi på denne tiden klart å redusere forskjellen mellom menn og kvinners arbeidsuke fra 9.4 timer i 1996, ned til kun 4.3 timers forskjell i 2022. Det man også kan tolke er at kvinners gjennomsnittlige arbeidsuker egentlig ikke har økt særlig mye på denne tiden, opp ca 1 time i gjennomsnitt, men at arbeidstiden til menn har gått betraktelig mer ned.

Som vi ser i denne figuren så har den kun en viktig variabel, vent, kun en viktig variabel, glem denne og la oss heller zoomme inn på det som faktisk er viktig.

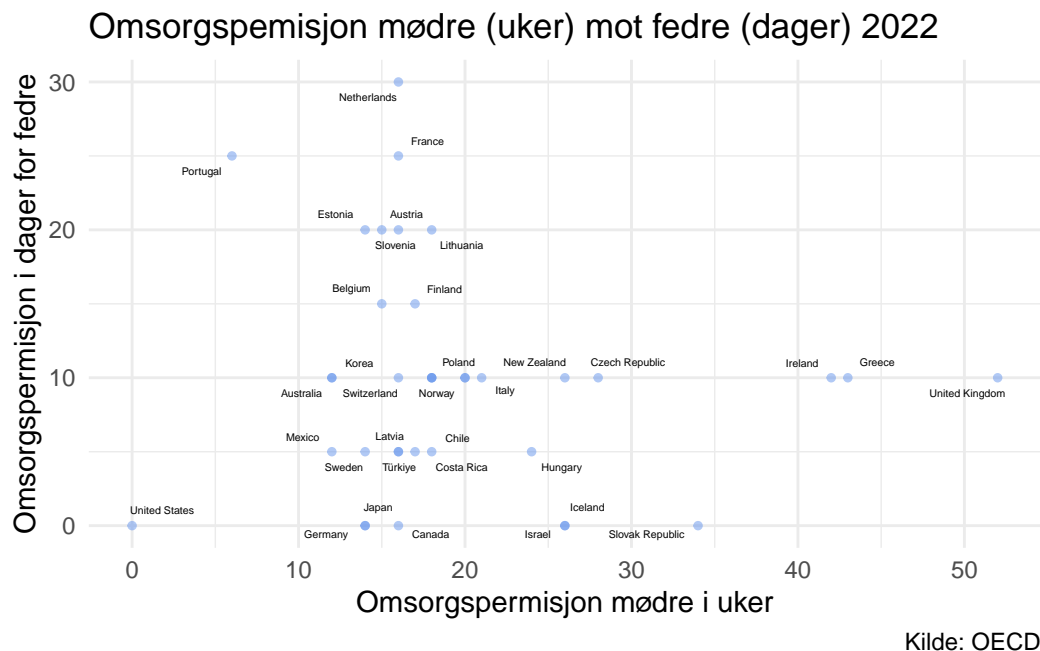

Kilde: SSB tabell 04544

Mulige årsaker til endringen på disse 27 årene er gjennom subsidier til barnepass og subsidiert

permisjon for å ta vare på barnet. Ved å se på figuren vil man kanskje intuitivt tenke at noe har skjedd på den mannlige siden av disse subsidiene siden det er her det er størst endring i gjennomsnittlig arbeidstimer per uke. Så før vi går gjennom den grafiske analysen skal vi kjapt se litt på hva som kan ha vært en grunn til dette. En kjapp titt på SSB sine sider forteller meg at 1. april 1993 ble det innført en fedrekvote i foreldrepermisjon som sa at totalt kunne fedre få $\frac{42\text{ uker}}{210\text{ dager}} = 0.2 = 20\text{ dager}$ foreldrepermisjon ved 100 prosent dekningsgrad (Maria Engvik, n.d.). Videre kan man også se at dette har blitt utvidet ytterligere i årene etter.

Ble nysgjerrig angående hvordan fedrekvoten så ut mot foreldrepermisjonen generelt i OECD land og ville lage en oppdatert figur for 2022.

Spania er fjernet da fedre har rett til like mye permisjon som mødre der, så foreldrepermisjonsretten endte opp med over 112 dager, som blir en ekstrem observasjon. Det man kan prøve å vise en sammenheng er at vi prøver å endre på ansvaret i hjemmet for både kvinner og menn hvor menn får mer ansvar ovenfor barnet. Noe som gir et mer egalitært delt ansvar av familieansvar i hjemmet. Barr (2020) betyr også at kvinner får større muligheter i arbeidslivet, hvor de har muligheter å få mer opplæring og ansvar uten at arbeidsgiver skal frykte at kvinnen forsvinner lengre perioder eller permanent på grunn av barneomsorg. Helt mot origo kan man se Trym sitt favorittland, USA, som har null omsorgspermisjon for hverken kvinner eller menn.

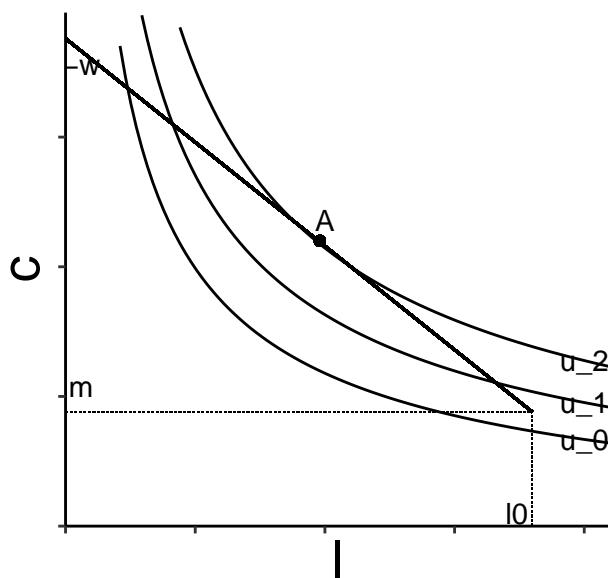
Grafisk illustrert kan vi tenke oss at om begge foreldre må jobbe må de betale for barnepass, og om en forelder er hjemme trenger de ikke å betale siden den ene foreldereren da har ansvaret som hjemmевærende. Vi antar at moren har hovedansvar for barnet eller flere barn. Dette kan vi sette opp som en Cobb-Douglas nyttefunksjon. Det vi skal se på her er hvordan en

subsidie fra staten kan påvirke foreldrenes valg om å være hjemme med barnet eller dra på arbeid. Vi går ikke veldig dypt inn i matematikken her men ser mer på hvordan dette kan vises grafisk.

Som økonom er man glad i å forkorte ting så for å få en forståelse for hva som er på figurene så kommer en liten liste her:

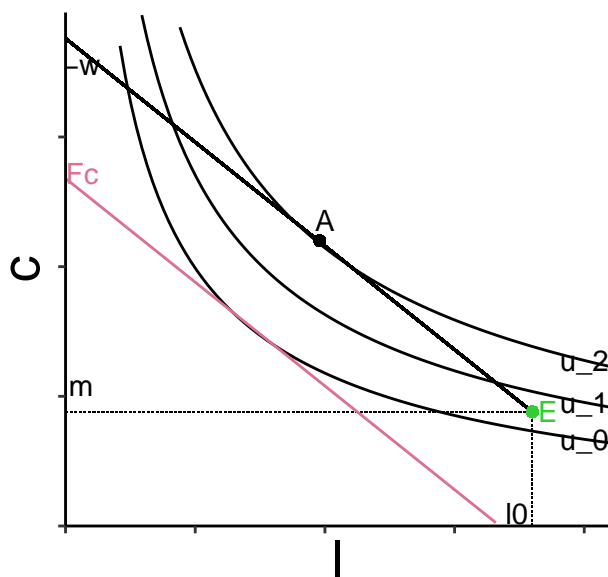
- h = timer p arbeid
- c = konsum
- w = budsjettlinjen
- l = antall timer fritid
- m = arbeidsfri inntekt
- Fc = faste kostnader

For å få en forståelse for forklaringen til figurene er det greit å ha lest over hva de forskjellige variablene betyr. I figuren under kan man se et individs tre indifferens-kurver som er definert via tre forskjellige nyttenivåer for konsum og antall timer fritid. Vi antar at individet har en arbeidsfri inntekt - som vil si at om det kommer inn en inntekt som er definert ovenfor kalt m , dette kan man se i den stiplede linjen og er bare et helt tilfeldig tall.

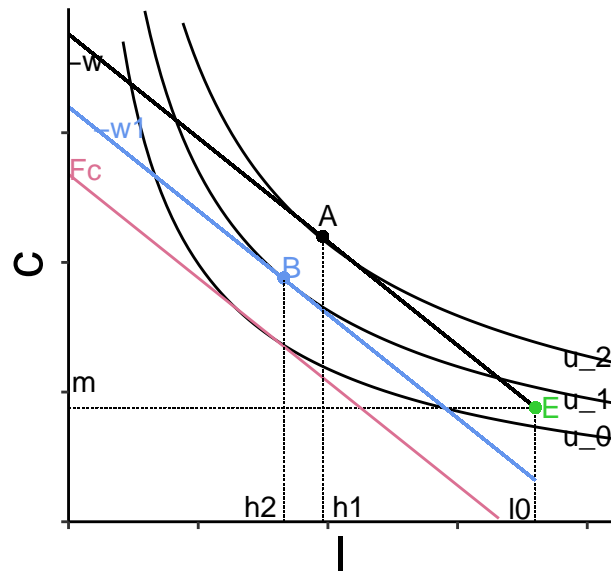

Ser man på hvor m treffer budsjettlinjen har individet ikke nok inntekt for å kunne maksimere sin nytte av konsum og fritid og vil derfor velge å gå på arbeid for å kunne komme nærmere til optimale tilpasning som er definert i punkt A .

Velger individet da å få barn uten å gå ut i arbeidet blir budsjettbetingelsen skjøvet nedover siden med barn kommer det med ekstra faste kostnader Fc og avstanden blir den kostnaden. Dette gjør at nytten u_0 blir lavere en nytten hvis individet hadde vært hjemme, og blir kalt punkt E . Derfor velger dette individet å ikke arbeide. Men la oss se på hvis det blir innført en subsidie.

Med innføringen av en subsidie blir budsjettlinjen til individet $-w_1$ og er den lyseblå budsjettlinjen i figuren. Det kan matematisk skrives $Fc - s$ altså faste kostnader - subsidien og det optimale valget her blir B , og individet får høyere nytte av å gå ut å arbeide enn å være hjemme. Det man må huske på her er at jo lengre til venstre individet kommer på x-aksen så vil individet få mindre fritid, siden l er fritid. Det vi kan se er at før individet får barn i punkt A så får individet høyere nytte av å jobbe enn å være hjemme.

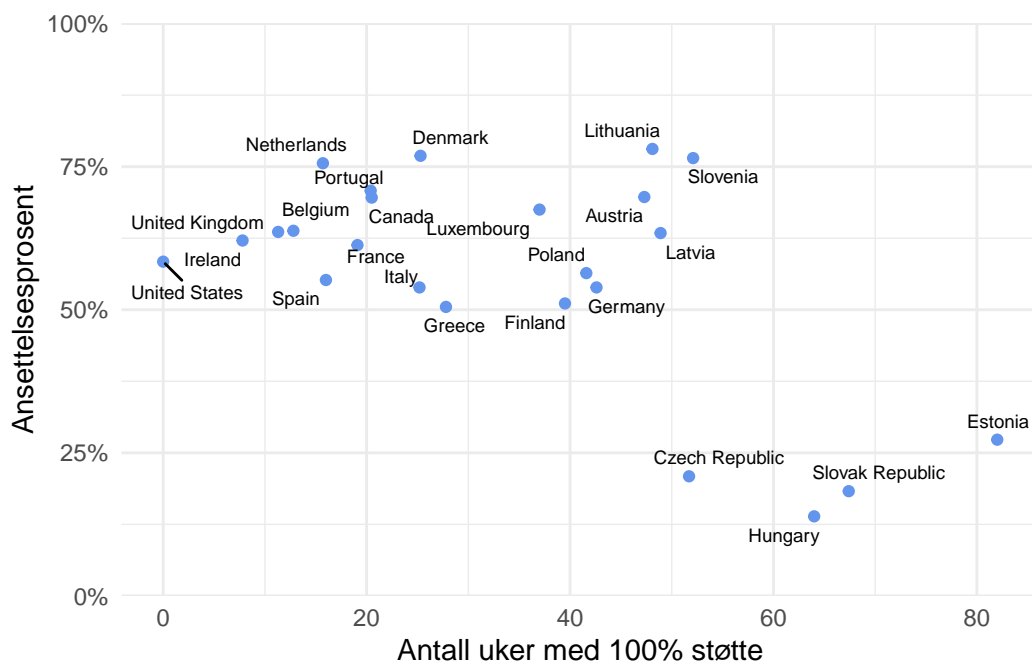

Avslutningsvis ser vi at arbeidstilbudet etter at individet fikk subsidiert barnepass er større fordi $h_1 > h_2$ der individet blir å tilbringe mer tid på arbeid, dette kan virke ulogisk men om du tenker at venstre på x -aksen \Rightarrow *strre = bedre*, så gir det mening.

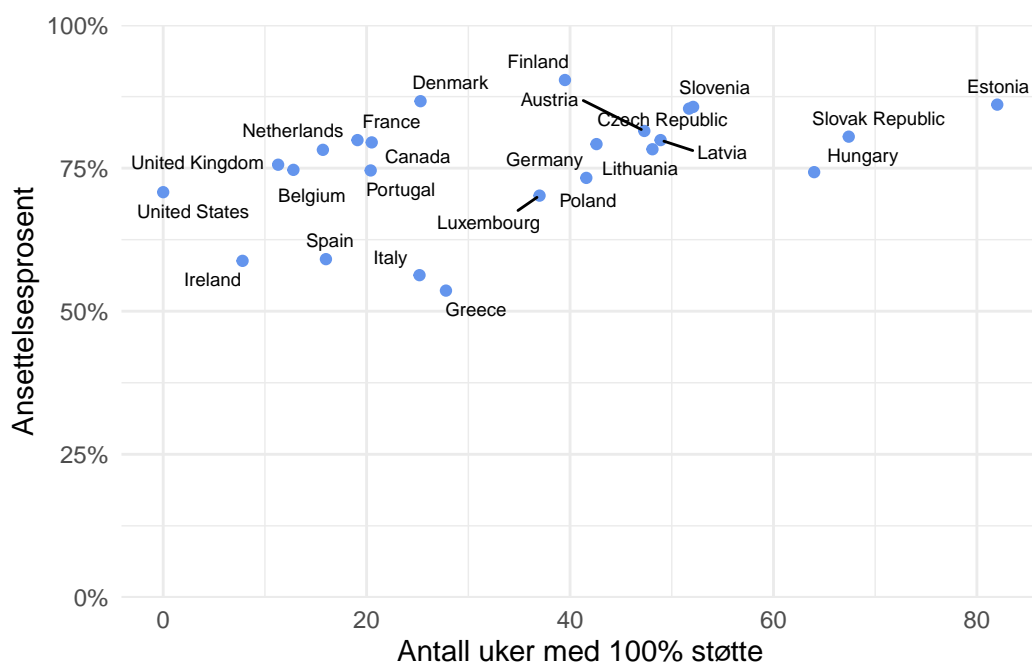
Sammenhengen mellom lengde på betalt foreldrepermisjon og yrkesdeltakelse blant kvinner

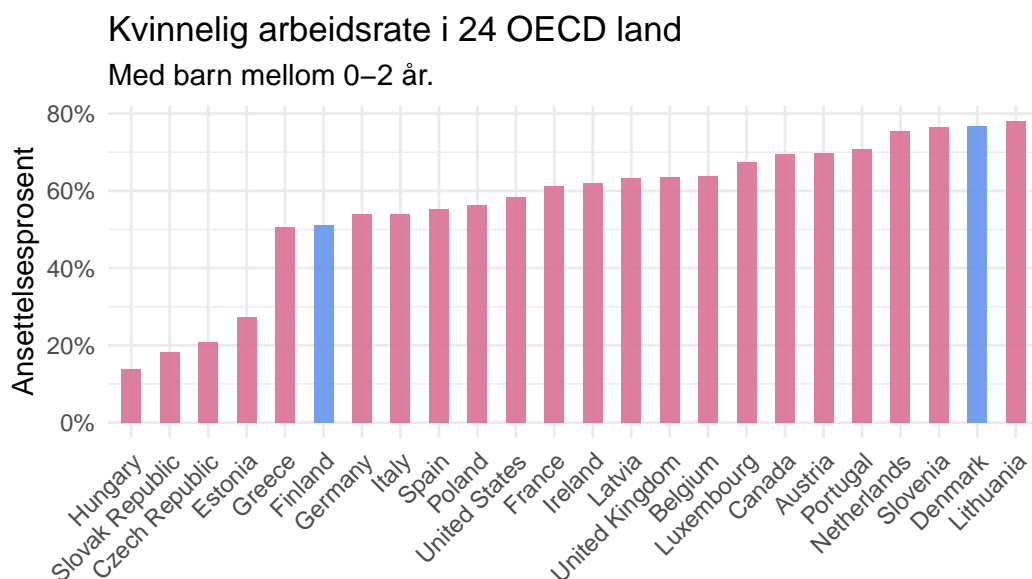
Diskuter, basert på disse diagrammene og økonomisk teori, følgende påstand: «Gunstige permisjonsordninger ved fødsel sikrer høy yrkesdeltakelse blant kvinner på lang sikt»

Det kan antas intuitivt at det er en liten årsakssammenheng at gunstige pensjonsordninger gjør slik at kvinner er mer hjemme med yngre barn i land som har høyt antall uker med 100% støtte, men det man også kan se på lengre sikt er at de går tilbake til arbeid. Det kan også antas at en gylden middelvei ligger et sted mellom 20-40 uker med permisjon, der landene som ligger mellom disse ukene har et stabilt ansettelsesforhold på både kort og lang sikt.

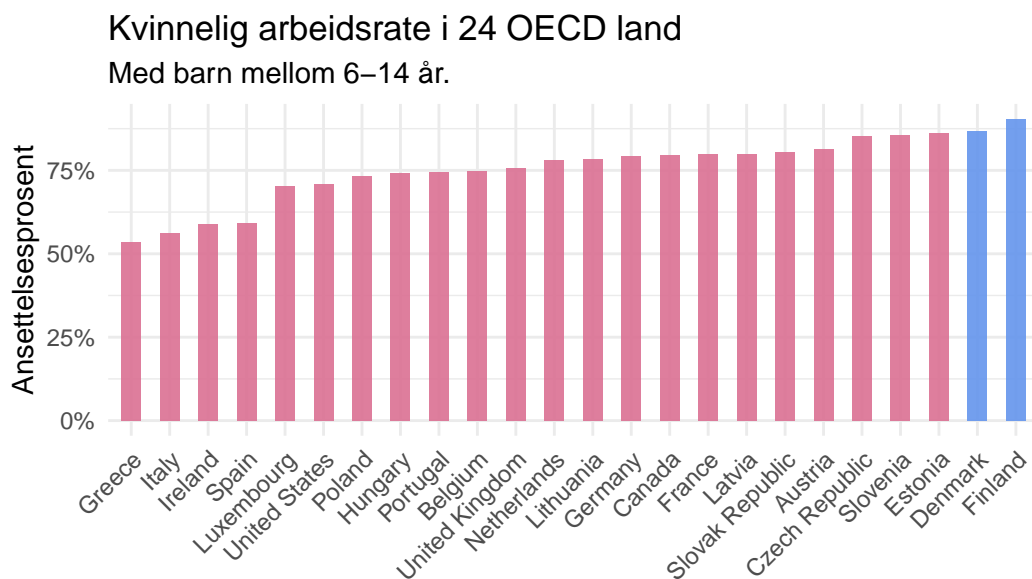
Empiriske studier sier at foreldrepermisjon som gir foreldre rett til å beholde jobben har en positiv effekt på foreldrenes sysselsettingsnivå. Men kan også ha en negativ effekt på lønnen i de landene som har mer uker med 100% støtte. (Skriv mer her)

Kilde: OECD

Ser man på arbeids-raten (prosenten) så er det Ungarn som har færrest kvinner ansatt med yngre barn og Litauen som har flest.

Kilde: OECD

På lengre sikt er det de nordiske landene som har best ansettelsesprosent med Danmark og

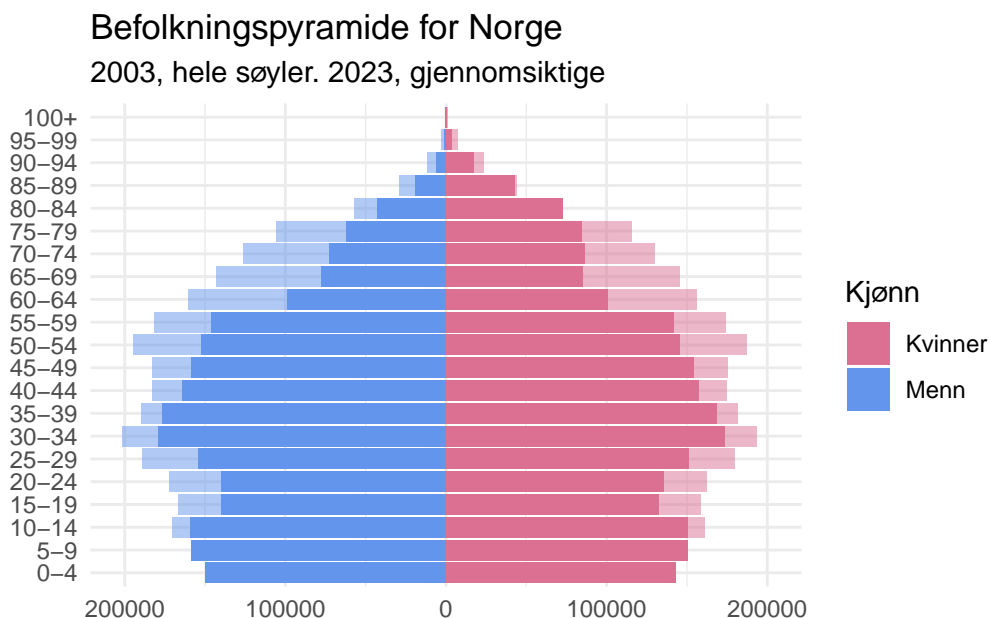
Finland på toppen, de begge ligger henholdsvis med en 100% foreldrepermisjon mellom 25-40 uker.

Hvorfor høy yrkesdeltakelse blant norske kvinner og høye barnetall er viktig for den nordiske modellen

For at den nordiske modellen skal kunne fortsette trenger vi høy yrkesdeltakelse blant kvinner slik at vi fortsetter å få inn skattbar inntekt som hovedsakelig brukes til å finansiere alle godene som vi får tilbake av den. For eksempel pensjon, trygd når man havner utenfor arbeidsstyrken, subsidiert utdanning, eldreomsorg, og subsidierte helsetjenester for å nevne noen eksempler.

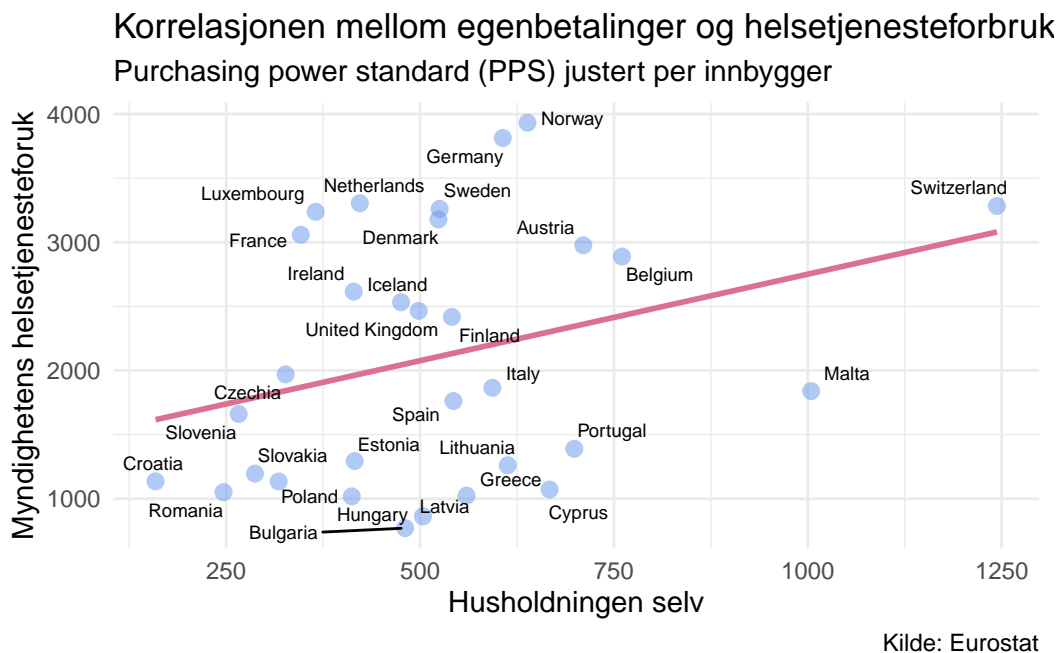
Barnetall er også veldig viktig for den nordiske modellen, for om vi får en skjevhet i befolkningspyramiden hvor vi får et flertall av eldre mennesker i Norge enn nyfødte barn og mennesker i arbeidsstyrken så vil samfunnet slite med å finansiere godene som modellen gir oss. Hvis antall fødsler per 2 voksne er mindre enn 2 vil befolkningen på sikt minke.

Som man kan se i befolkningspyramiden under så er det flere eldre mennesker i 2023 enn det var for 20 år siden i Norge.

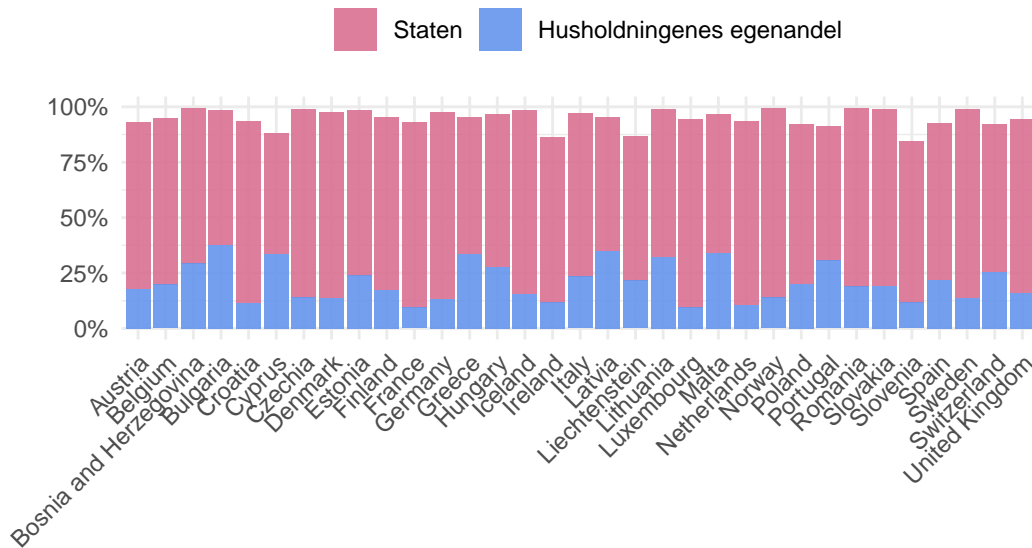
Utfordring 1.2

Sammenhengen mellom andelen av egenbetalinger og helsetjenesteforbruk pr. innbygger

Hvordan økt egenbetaling påvirker helsetjenesteforbruk og øker effektiviteten

Helsetjenestekostnader og type finansiering (2019)

Fordelingseffekter av økte egenandeler

Appendix

[ChatGPT forespørsel om endring av farger til søyler](#) (Endte opp med å bruke `colours_country_named`
`<- setNames(colours_country, sort(unique(women$country)))`)

[ChatGPT forespørsel om hjelp til å huske ! for å ekskludere ting](#) (Endte opp med å bruke koden med !)

[Hjelp til befolkningspyramide](#) (Endte opp med å bruke mye av koden hvor jeg nevner i kode-blokk at ChatGPT hjelper meg)

[ChatGPT hjalp med å finne ut å bruke ggrepel for bedre plassering av labels](#) (Endte opp med å bruke pakken og endre funksjonen til `geom_text_repel()` heller)

[ChatGPT hjalp med problem med character variabler](#) (Endte opp med å bruke `gsub` funksjon for å fjerne komma så det kunne konverteres til integer)

Referanser

- Barr, N. (2020). *Economics of the welfare state*. Oxford University Press.
- Mannberg, A. (2022). *SOK-2008: Subsidiert barnepass*. <https://www.youtube.com/watch?v=QiadrXoINz4>
- Maria Engvik, M. P. (n.d.). *Lengst pappaperm blant lærere, men langt fra en likedeling*. Retrieved 2021, from <https://www.ssb.no/befolkning/likestilling/artikler/lengst-pappaperm-blant-laerere-men-langt-fra-en-likedeling>
- Ours, T. B. J. van. (2020). *The economics of imperfect labor markets, third edition*. Princeton University Press.